

מזיכרונותיה של עליזה ברק-רסלר:

לקראת גירוש יהודי הונגריה

7 בספטמבר 1944. כבכל בוקר חזר אבא מבית הכנסת. מיד בהיכנסו ראיתי שינוי בהופעתו, הוא לא היה כתמול שלשום. המגבעת שעל ראשו היתה מוסתת לצד, עיניו הביעו חוסר שקט ופיזור דעת. הוא התקרב אל אמא ולחש לה דבר מה ולפי תגובתה, פניה הביעו דריכות, הבנתי שבפיו בשורות רעות. בצעד מהוסס ניגש לפינת המטבח ומזג לעצמו קפה מקנקן שהיה מוכן בשבילו. נטל ידיו ובצע פרוסת לחם. התיישב על כסא רעוע, בירך על הלחם, נגס והחל שותה את הקפה, מושך את הנוזלים בשפתיו בקול ועיניו מביטות בנקודה עלומה בחלל, כאילו אינו מעיז לפגוש את מבטה של אמא. היא הסתכלה בו בפליאה ואמרה בהתרסה: "אנחנו הולכים למות ואתה יושב לך ושותה קפה, כאילו לא קרה כלום?!" אבא לא השיב, המשיך לשתות בדומיה. חוסר התגובה מצידו הרעיד משהו אצלי מבפנים. שאלתי אותו לפשר הסודיות. למרות שהייתי בת 14 בלבד, נחשבת בעיני הורי לילדה אחראית ובוגרת, שהרי הוכחתי את בשלותי כשעברתי ניתוח פיקטיבי להצלת המשפחה. אבא הסכים לספר לי, ששמע בבית הכנסת שהגרמנים, למרות מפתח המוחצת בכל החזיתות בעת ההיא, בעזרת משתפי פעולה הסלובקים, אינם מוכנים לוותר על ביצוע התוכנית של ה"פתרון הסופי" וסילוק כל היהודים מאדמת אירופה הכבושה. הם עומדים לבצע את גירוש הנותרים, עד האחרון שבהם וזאת במהירות. לכן, על כל היהודים לארוז את חפציהם, להתארגן ולהתייצב כבר היום לטרנספורט. בזה יבוא הקץ לשארית הקהילה המצומצמת ששרדה עד עתה בנפתולי הזמן. היהודים שנותרו בסלובקיה ישלחו למזרח, שלשם כבר גורשו רוב יהודי אירופה. היום ידוע לי, שהלחץ על היהודים התחדש עכב פלישת הגרמנים ב-29 לאוגוסט, בגלל מרד הפרטיזנים.

אבא בעל התושייה והאמונה הנאיבית, סירב להיכנע. הוא לא ילך כצאן לטבח, חובתו להתגונן ולגונן על משפחתו. למרות המצב העגום, למרות חוסר הסיכוי להיחלץ ממנו ועל אף העייפות המצטברת מהבריחות והמחבואים שנמשכו כמעט שלוש שנים, הוא שוב החל רוקם תוכניות. בעייתו העיקרית היתה חוסר אמצעים כספיים מינימליים וחוסר כיוון מילוט. אך כמו חיה לכודה, שחשה בסכנה המתקרבת, כבר באותו בוקר הכריז: "בואו, נכנס למחסן העצים בירכתי החצר, כדי שלא ימצאונו בדירתנו כאשר יעברו לפקוד את היהודים בביתם. נשהה במחסן כמה שעות ואז נראה מה יהיה הלאה. אתן הבנות צריכות לשמור על שקט מוחלט, כדי שלא יגלונו וגם כדי שנוכל להאזין למתרחש בחוץ".

וכנגדו, אמא הריאלית יותר והספקנית, פקפקה בהצעתו, לא האמינה באפשרות מילוט ולא הסכימה עם הרעיון. לדעתה, אין טעם לחכות במחסן החשוך והטחוב, ממילא ימצאו אותנו

כשיעברו בבתי היהודים. ואם בדרך נס בכל זאת לא ימצאנו במהלך החיפושים, מה יביא הלילה, לאן נלך? הורי גם דאגו, מה יקרה לבן דודי שנמצא יחד עם פליטים אחרים בחסות פרנסי הקהילה. האם ילך לגירוש או שמא ימלט את נפשו על אף גילו הצעיר? (רק אחרי תום המלחמה נודע לנו בהקלה גדולה, שהצליח לברוח בעזרת בחור מבוגר ולחצות את הגבול להונגריה ולהגיע בשלום בחזרה אל הוריו).

בסופו של דבר אבא הצליח לשכנע את אמא, שחייבים לפחות לנסות. במהירות לבשנו מעילים, לקחנו בתיק כמה מהבגדים החמים ומעט מזון מוצק שהיה בבית. אחותי הקטנה מרים, חיבקה אל גופה את בובתה החדשה העשויה מ"קאוצ'וק" (מין פלסטיק קשיח) ולא הרפתה ממנה, כאילו שואבת בטחון מקרבתה. מצוידים בכל אלה, התגנבנו אל המחסן. אבא פתח בזריזות את המנעול, הורה לנו להיכנס, סגר את הדלת עלינו ואנו התיישבנו על בול עץ רחב. במקום שרר כמעט חושך מוחלט, המחסן היה ללא חלון ורק החריצים שבין לוחות העץ ששימשו קירות, העבירו מעט אור.

כעבור שעה קלה שמענו קולות ריצה וצעקות בחצר ודרך החרכים ראינו את שכנינו מתרוצצים הלך וחזור, ללא כיוון או מטרה, כמו עכברים מורעלים. כולם נשאו בידיהם תרמילים, תוך ויכוחים והתייעצויות על תוכנם. כאשר הגיעו השוטרים הגארדיסטים, החלו מזרזים אותם למקום הריכוז. לפתע החצר התרוקנה, השתרר שקט מוזר ושוטר יחיד עבר מפתח דירה אחת לשניה והטביע חותמת שעווה על מנעולי הדלתות שננעלו (כפי שעשו תמיד כשמשפחה נלקחה ועזבה את הבית). מועקה כבדה ירדה עלינו, נצמדנו האחד לשני ישובים על בולי העצים. אבא החל עורם גזרי עצים לגובה, כדי לצור מעין מחיצה, שתסתיר אותנו במקרה שיפתחו את דלת המחסן. ישבנו צפופים זה ליד זה, מחזיקים אחד בשני, מדי פעם לוחשים ורק כשהצטרכנו להטיל את מימינו, סרנו לפינה אחרת כדי שמקום מושבנו לא יירטב.

כך ישבנו שעות ארוכות. גם שעת הצהרים חלפה לה מכבר והשמש החלה שוקעת. מבעד לסדקים חדרו קרניים אלכסוניות והאירו את המחסן. דממה שררה בכל הסביבה, לנו היה ברור שכל היהודים שבחצרנו נלקחו או נמלטו. ידענו, שישנה משפחה אחת ויחידה לא יהודית, שמתגוררת "בחצר היהודים", ותמהנו מה הרגשתם כעת, כשנותרו יחידים בחצר הגדולה, המרובעת, שהתרוקנה. דירתם היתה בקצה החצר מול המחסן ואנו השקפנו לעברם. ראינו כיצד הם מסתכלים מבעד לחלון ומדי פעם גם פתחו את הדלת, יצאו ומיד חזרו. הם ראו את המחזה של איסוף היהודים ונראו נבוכים. לא יצאו למחות או לעודד את המגורשים, אפילו לא נתנו ברכת פרידה להולכים, נשארו בביתם כאילו נכלמים, מפוחדים או אדישים.

לא היה שום טעם לשהותנו המתמשכת במחסן ללא מצרכי מזון, ללא עזרה וגם מפאת חשש לחיפוש אפשרי וכמעט ודאי. עוד לפני שהערב ירד, אבא הורה לנו לצאת מהמחבוא לכיוון

ביתם של השכנים הגויים. נקשנו על דלתם ובפותחם, הם נעמדו מולנו ופניהם מביעים תמיהה על הימצאותנו שם, ומבוכה מהולה ברחמים ופחד. אבא ביקש עזרה ומסתור בביתם למשך זמן קצר, ניסה לשכנע אותם כי מדובר רק בלילה אחד, אך הם סירבו בכל תוקף וטרקו בפנינו את הדלת.

מקור: עליזה ברק רסלר, זעקי ילדה, יד ושם, ירושלים, תש"ס.